

Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaus aluevaltuuston valiokuntien lausuntoihin hankintaohjelmasta

Kiitämme Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden valiokuntaa, Tulevaisuus- ja turvallisuusvaliokuntaa sekä Lasten, nuorten, perheiden ja työikäisten valiokuntaa lausunnoistaan koskien hyvinvointialueen hankintaohjelman luonnosta. Valiokuntien lausuntojen hyviä huomioita ja näkemyksiä on huomioitu ohjelman viimeistelyssä. Lausuntojen myötä ohjelmaa on osin tarkennettu ja muun muassa ohjelman toteumaa esitetään tarkasteltavan jatkossa aluevaltuuston kanssa puolivuositain aiemman pelkän tilinpäätösraportoinnin sijaan.

Hyvinvointialueen strategisen ohjauksen ja järjestämisen tehtäväalueella hankintojen vastuuyksikössä on valmisteltu vastaus valiokuntien lausuntoihin. Tähän asiakirjaan on koostettu valiokuntien lausuntojen huomiot ja niihin annetut vastaukset. Vastaukset on merkitty kursivoidulla tekstillä. Vastauksen yhteydessä ilmoitetaan muut mahdolliset asiantuntijat, jotka ovat osallistuneet vastauksen laatimiseen.

Lausuntoja koskevassa vastauksessa ei ole käsitelty yksityiskohtaisesti yksittäisiä sote-asiakaspalveluhankintoja koskevia kysymyksiä vaan keskitytty hankintaohjelman sisältöön liittyviin kommentteihin.

Allekirjoitus

Hankintajohtaja Anniina Tirronen, kehittämispäällikkö Tanja Koivumäki ja hankintapäällikkö Virva Palomäki

Tampereella 15.5.2026

Ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden valiokunnan lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen hankintaohjelmasta 2026–2029

Valiokunta edellyttää, että hankintaohjelma tulee puolivuositain aluevaltuuston tarkasteltavaksi ja keskusteltavaksi.

Vastaus: *Hankintaohjelman väliraportointia koskeva pyyntö on toteutettavissa ja muutos on huomioitu ohjelmassa. Käytäntö voidaan ottaa käyttöön vuodesta 2027 alkaen.*

Valiokunta esittelee kaksi hankintatapausta (Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen kilpailutus, syyskuu 2024 ja Omaishoidon tuen vapaiden ja vammaisten henkilöiden lyhytaikaisen huolenpidon palveluiden kilpailutus, syyskuu 2025), joissa palvelunkäyttäjillä ei ollut valiokunnan lausunnon mukaan minkäänlaista osallisuutta tarjouspyyntövaiheessa. Valiokunnalla ei ole myöskään tietoa siitä, että heidän avun ja tuen tarpeitansa olisi selvitetty tai läheisten näkemyksiä kuunneltu. Valiokunta toteaa, että alle 18-vuotiaiden kehitysvammaisten henkilöiden ja vanhempien edustajat olisivat mielellään olleet mukana lyhytaikaisen huolenpidon kilpailutuksen kuulemisessa, joka hankintaohjelmaluonnoksessa toimenpiteenä. Lautakunnan mukaan hankinnoissa asetettu hintaleikkuri ohjaa hankintaa kuitenkin toiseen suuntaan. Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen kilpailutuksen osalta valiokunta esittää lausunnossaan kattohintaa, ohjelmistovaatimuksia ja mitoitusta koskevia haasteita, ja omaishoidon kilpailutuksen osalta valiokunta tuo esille huolensa asiakkaiden palveluiden järjestymisestä tilanteesta, jossa aiempaa palveluntuottajaa ei ole valittu uuden hankintasopimuksen piiriin.

Valiokunta toteaa, että hankintaohjelmassa korostetaan mielestään oikein asiakkaan / potilaan vaikutusmahdollisuuksia palvelujen laadun arvioinnissa ja kehittämisessä. Käytännön toteuttaminen vain vielä puuttuu. Valiokunnan näkemyksen mukaan valtuustokauden tulevissa hankinnoissa tulee näkyä Pirkan strategian keskeiset tavoitteet ja periaatteet: Tärkeintä on ihminen ja Oikeat palvelut oikeaan aikaan.

Vastaus: *Uudistetun hankintaohjelman tavoitteena on vastata hyvinvointialueen strategian tavoitteisiin ja periaatteisiin vahvistamalla asiakkaiden ja käyttäjien näkemysten*

huomioimista sote-asiakaspalveluhankintojen toteutuksessa. Toimenpiteeseen tähdätään asiakaspalautteen paremmalla huomioimisella laaja-alaisesti hankintojen suunnittelussa sekä asiakkaiden ja heitä edustavien tahojen osallistamisella hankinnan valmisteluvaiheessa hyvinvointialueen hankintasuunnitelman hyväksymisvaiheessa valittujen hankintojen osalta. Asiakkaiden kuulemisen ja osallistamisen osalta hyvinvointialueen hankintatoiminnan asiantuntijat sekä asiakaskokemus ja osallistuminen -yksikön asiantuntijat tulevat tiivistämään yhteistyötä, jotta asian suhteen edetään jatkossa parempaan suuntaan. Tällä hetkellä merkittävät sote-asiakaspalveluhankinnat käsitellään pääsääntöisesti hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten kuten vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa.

Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen kilpailutuksen osalta on tarpeen selvittää, että hankinnan järjestelmävaatimuksista käytiin palveluntuottajien kanssa keskustelua markkinavuoropuheluiden yhteydessä. Palveluntuottajien toiveesta heille mahdollistettiin oman asiakastietojärjestelmän käyttöönotto. Toivetta palveluntuottajat perustelivat kustannussäästöillä. Hyvinvointialueen piti kuitenkin turvata asiakastietojen tietoturvallinen siirtyminen palveluntuottajien ja hyvinvointialueen ammattilaisten välillä, minkä vuoksi järjestelmältä vaadittiin Kanta-yhteensopivuutta hiukan aiemmin kuin lainsäädäntö tätä edellyttää. Hankinnassa ei vaadita 0,6-mitoitusta, vaan palveluntuottajan tulee noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Omaishoidon kilpailutuksen osalta hankintasopimuksen ulkopuolelle jääneen palveluntuottajan asiakkaiden tilanteet selvitetään yksilöllisesti hyvässä yhteistyössä palveluntuottajan kanssa. Asiakkaiden palvelut turvataan ja mahdolliset muutokset valmistellaan hyvissä ajoin. Vastaus laadittu yhteistyössä ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden palvelulinjan koordinoivan ostopalvelupäällikkö Anna Mustosen kanssa.

Valiokunta tuo esille haasteen siitä, että sosiaalipalveluiden kilpailutuksissa palvelunkäyttäjien oikeussuojakeinot hyvinvointialueen ja palveluntuottajien kanssa eivät ole Suomessa yhdenvertaiset, vaikka EU:n perusoikeuskirja sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia

koskeva yleissopimus korostavat yhdenvertaista oikeussuojaa ja puolustautumisoikeuksia. Valiokunta toteaa, että hankintaohjelmassa ei ole lainkaan pohdittu sosiaalipalveluiden käyttäjien oikeussuojakeinojen puutteita, kun hyvinvointialue järjestää sosiaalipalveluita hankintamenettelyllä. Lisäksi se toteaa, että kun palveluiden käyttäjiä ei kuulla myöskään hankintaa ja tarjouspyyntöä valmisteltaessa, alkaa muodostua kuva siitä, että he joutuvat keinottomina seuraamaan mitä hallintoviranomaiset päättävät.

Vastaus: *Hankintaohjelman toimenpitein pyritään ohjaamaan hankintojen valmistelua siten, että entistä useammin palvelunkäyttäjien näkemykset huomioidaan hankintoja suunniteltaessa. Lisäksi tavoitteena on lisätä asiakkaiden ja potilaiden tai heitä edustavia tahojen (esim. omaiset ja läheiset, potilasjärjestöt, hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet) kuulemista ja osallistamista hankintojen valmistelussa. Tällä hetkellä merkittävät sote-asiakaspalveluhankinnat käsitellään pääsääntöisesti hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten kuten vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Käytäntöä voidaan edelleen vahvistaa siltä osin, kun toteutuksessa on puutteita. Neuvostojen asiantuntemus on koettu arvokkaana hankintojen suunnittelussa ja valmistelussa, vaikka näkökulmien huomioimisen suhteen on toisinaan jouduttukin hankintojen toteutuksessa tekemään kompromisseja.*

Valiokunta kysyy millä tavalla Pirkanmaan hyvinvointialue ottaa huomioon sosiaalipalveluiden hankinnoissa hankintalain 108§:n mukaiset oikeussäännöt. Valiokunnan mukaan em. hankinnoissa tulee joka kerta perustella valitut menetelmät tämän lainkohdan perusteella.

Lisäksi valiokunta kysyy kuinka esimerkiksi 30–35 %:n hintaleikkurin asettaminen palvelee edes yleisellä tasolla asiakkaan palvelu- ja hoitosuhteen jatkuvuutta? Lausunnossa esitellyssä esimerkkitapauksessa se on johtanut ja johtamassa pitkään jatkuneiden hoitosuhteiden päättymiseen. Valiokunta kysyy mistä tällainen hintaleikkuri on näihin tarjouspyyntöihin tullut? Onko sitä perusteltu aluehallituksen jäsenille vai onko kysymyksessä pelkästään hankintaviranomaisten asettama tarjousehto ilman poliittisen päätöksenteon roolia tai kontrollia?

Vastaus: *Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevan sosiaali- ja terveyspalvelun hankinnassa hyvinvointialue pyrkii hankintalain edellytysten mukaisesti määrittelemään sopimusten keston ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei*

muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille. Yksittäisissä tapauksissa asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi voidaan myös tehdä suoramankintoja, mikäli tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi asiakkaalle ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista.

Hinnoittelumalli määrittellään osana hankinnan valmisteluprosessia huolelliseen arviointiin perustuen jokaiseen hankintaan erikseen. Yksittäisen hankinnan valmistelua ohjaa sille määritellyt tavoitteet sekä osana hankintaprosessia tehty riskiarviointi. Hinnoittelumallin valintaa koskevassa pohdinnassa keskeisellä sijalla on palvelujen jatkuvuuden turvaaminen, mutta hinnoittelumallin valinnassa on huomioitava laaja-alaisesti erilaisia asioita kuten muun muassa markkinoiden tilanne laajemmin sekä taloudelliset reunaehdot. Jokaiseen hinnoittelumalliin liittyy erilaisia hyötyjä ja riskejä, jotka huomioidaan hinnoittelumallin valinnassa. Hintaleikkuri on yksi hinnoittelussa käytettävä mekanismi, jolla voidaan kiinteää hintaa tai kattohintaa kevyemmin vaikuttaa hinnan muodostukseen.

Valiokunta kysyy, selvitetäänkö ennen tarjouspyyntövaihetta käyttäjien avun ja tuen tarpeita tai muita intressejä milloinkaan?

Vastaus: *Asiakkaiden ja potilaiden kokemukset palveluista pyritään lähtökohtaisesti selvittämään hankinnan valmisteluvaiheessa mm. saatua asiakaspalautetta ja mahdollisia reklamaatioita sekä hyvinvointialueen palveluasiantuntijoiden näkemyksiä hyödyntämällä. Toisinaan hankittavien palveluiden sisällön määrittelyyn on liittynyt myös tarkempitasoista asiakkaiden näkemysten kartoittamista esimerkiksi hyödyntämällä asiakasraateja. Asiakasraati (myös asiakas-/potilasfoorumi) on keskustelu- ja kehittämisryhmä, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa, kokemuksia ja mielipiteitä hyvinvointialueen palveluista. Sen tavoitteena on tuoda asiakkaan ja läheisen näkökulma hoidon, palveluiden ja palvelujärjestelmän kehittämiseen. Myös hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet ovat tuoneet asiakkaiden tarpeita esille hankintoja toimielimissä käsiteltäessä. Yleisesti ottaen palveluista vastaavilla substanssiasiantuntijoilla on hyvä käsitys*

hankittavaan palveluun liittyvistä tarpeista. Substanssiasiantuntijat osallistuvat olennaisella tavalla hankittavien palveluiden ja tuotteiden sisältöjen määrittelyyn.

Valiokunta ehdottaa, että hankintojen päämäärän sanoitusta korjataan siten, että asiakkaiden ja käyttäjien osalta huomioidaan heidän tarpeensa, ei pelkästään näkemykset.

Vastaus: *Esitetty täydennys on lisätty hankintaohjelmaan.*

Hankintaohjelmassa kuvatut keskeiset periaatteet ovat valiokunnan mukaan hyvät. Valiokunta toivoo, että mahdollisuuksien mukaan turhia kilpailutuksia pyritään välttämään, sillä hoidon ja palvelun jatkuvuus on merkittävä laadullinen tekijä kaikille pitkäaikaisesta hoitoa ja hoivaa tarvitseville henkilöille.

Vastaus: *Taloudellisen vastuun, lainsäädännön ja markkinoiden toimivuuden vuoksi hyvinvointialueen on välttämätöntä kilpailuttaa hankkimiaan palveluita säännöllisesti. Hankintayksikkö ei voi lähtökohtaisesti valita palveluntuottajaa vapaasti ilman kilpailua, jos kynnysarvot ylittyvät tai kilpailuttamatta jättäminen ei ole perusteltua. Hyvinvointialue vastaa verovarojen käytöstä, ja kilpailuttaminen on keskeinen keino osoittaa, että varoja käytetään tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti. Kilpailuttaminen estää pitkäaikaista riippuvuutta yksittäisestä palveluntuottajasta ja lisää markkinoiden toimivuutta. Se mahdollistaa myös uusien toimijoiden pääsyn markkinoille ja monipuolistaa tarjontaa pitkällä aikavälillä. Palvelunkäyttäjille kilpailutuksista syntyy haittoja silloin, kun kilpailutus ei huomioi palvelun luonnetta, jatkuvuutta ja asiakassuhteita. Hyvinvointialue pyrkii tunnistamaan ja minimoimaan riskit sekä hyödyntää hankintalain suomia mahdollisuuksia yksilöllisiä hankintapäätöksiä tekemällä.*

Hankinnoissa tulee huomioida asiakkaiden yksilölliset tarpeet esimerkiksi apuvälineissä ja mahdollistaa asiakkaan oma valinta Pirhan asettamien määrärahojen puitteissa.

Vastaus: *Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluissa on palveluntuottajan valinnan mahdollistava palveluseteli käytössä vain peruukkipalveluissa. Muiden apuvälineiden hankinnassa ei asiakkaalla itsellään ole mahdollisuutta valita palveluntuottajaa. Laissa määritetään, että apuvälineen tarpeen arvion sekä hoito- ja hankintapäätöksen tekee terveydenhuollon ammattilainen yhteistyössä asiakkaan kanssa. Arviointi perustuu asiakkaan toimintakykyyn ja tehdään aina yksilöllisesti, luovutettavan apuvälineen tulee vastata asiakkaan tarpeita. Apuvälineet hankitaan pääsääntöisesti sopimustoimittajilta, mutta tarvittaessa voidaan lääketieteellisin perustein tehdä myös ns. suoramarkintaa eli hankkia sopimustuotteiden ulkopuolisia apuvälineitä. Vastaus laadittu yhteistyössä apuvälinekeskuksen palvelupäällikkö Jaana Larimon kanssa.*

Valiokunta toteaa, että tärkeintä vaikuttavuutta ja vastuullisuutta on varmistaa palvelunkäyttäjien avun ja tuen tarpeiden toteutuminen hankintapäätösten seurauksena. Muiden hankinnoissa käytettävien periaatteiden tulee olla alisteisia tälle periaatteelle.

Vastaus: *Tämä on lähtökohtana hyvinvointialueen toiminnassa ja palveluiden järjestämisessä.*

Varsinkin pienet ja järjestötaustaiset palveluntuottajat ovat kokeneet, että arkipäivässä ei ole riittävää eikä toimivaa vuorovaikutusta. Ikääntyneiden ihmisten määrän kasvu yhdistyneenä hyvinvointialueen rahoituksen haasteisiin edellyttää sujuvaa ja toimivaa yhteistyötä, rakenteita säännölliseen vuorovaikutukseen ja yhteiseen kehittämiseen. Hankintaohjelmassa korostetaan palveluiden eettisyyttä, vaikutuksia pk-yrityksiin, paikallisuutta ja osatyökykyisten työllistämistä. Nämä ovat erittäin kannatettavia asioita. Hankintaohjelmassa todetaan, että tavoitteena on edistää markkinoiden elinvoimaisuutta ja kehittää kumppanuuksia. Hyvä markkinavuoropuhelu tuottajien ja Pirhan kesken auttaa pääsemään näihin tavoitteisiin.

Vastaus: *Tuottajavuoropuhelun kehittämistarve on todettu myös hyvinvointialueen strategisessa monituottajuusohjelmassa. Vuorovaikutusta palveluntuottajien kanssa kehitetään hyvinvointialueen vuoden 2025 lopulla käyttöönotettaman vuoropuhelumallin pohjalta. Tavoitteena on jatkuvan keskustelun ylläpitäminen ja*

Pirhan tavoitteiden yhtenäisen viestinnän varmistaminen osana keskusteluja. Lisäksi vuoropuheluun perustuen kehitetään innovaatioita hankintoihin sekä palveluiden sisältöihin (omat ja ostot) ja varmistetaan, että markkinoiden tarjoamat ratkaisut tunnetaan. Käytännössä vuoropuhelumallin jalkauttaminen näkyy esimerkiksi Ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjalla siten, että palveluntuottajille on pidetty tähän mennessä, vuoden 2026 aikana kolme yhteistä keskustelutilaisuutta. Lisäksi palvelulinja on järjestänyt kahdenkeskisiä tapaamisia noin 40 palveluntuottajan kanssa.

Hankintaohjelman toimenpiteet pohjautuvat monituottajuusohjelman tavoitteisiin ja niiden mukaisesti toimimalla vahvistetaan kumppanuuksien ja markkinoiden elinvoimaisuuden kehittymistä myönteisellä tavalla. Erilaisten ja erikokoisten palveluntuottajien kanssa pyritään löytämään ja hyödyntämään uusia parempia toimintatapoja, jotta yhteistyö olisi jatkossa toimivampaa.

Valiokunta toivoo, että vaikuttamistoimielimiä otetaan mukaan hankintojen kehittämiseen. Sekä vanhus- että vammaisneuvostoissa on paljon asiantuntemusta ja kokemusta palveluista ja niiden kehittämisestä sekä palveluja käyttävien ihmisten tarpeista.

Vastaus: *Ohjelman tavoitteena on lisätä asiakkaita ja potilaita tai heitä edustavien tahojen kuulemista hankintojen valmistelussa. Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten asiantuntemus on koettu arvokkaana hankintojen suunnittelussa ja valmistelussa, ja esimerkiksi vanhus- ja vammaisneuvostoja on hyödynnetty merkittävien sote-asiakaspalveluhankintojen toteutuksen yhteydessä. Käytäntöä voidaan edelleen vahvistaa siltä osin kuin toteutuksessa on puutteita.*

Valiokunta pyytää luottamushenkilöille informaatiota suurimpien ostopalvelukumppanien kokonaisvolyymeistä.

Vastaus: *Suurimpien ostopalvelukumppanien volyymitietoja voidaan käydä luottamushenkilöiden kanssa läpi esimerkiksi, kun uudistetun hankintaohjelman etenemistä tarkastellaan ensimmäistä kertaa.*

Valiokunta kysyy olisiko korrektimpaa käyttää ”ikä- ja vammaisten ihmisten palvelut” ilmaisua ”ikäihmisten ja vammaisten palvelujen” sijaan liiteaineiston hankintojen nykytilaa kuvaavalla sivulla.

Vastaus: *Kohdan sanoitusta hankintaohjelmassa muutettu korrektimmaksi.*

Valiokunta kysyy, miksi sopimuskaudet pyritään lyhentämään 4–6 vuoteen? Onko tämä hyvinvointialueen oma tulkinta? Valiokunnan käsityksen mukaan pitempiaikaisille sopimuksille ei ole lainsäädännöllistä estettä. Hyvinvointialue pystyy turvaamaan taloudelliset ja laadulliset intressit pitempiin sopimukseen kuuluvilla ehdoilla.

Vastaus: *Useissa hyvinvointialueen palvelusopimuksissa hyödynnetään toistaiseksi voimassa olevaa sopimuskaudetta, jolloin sopimus ei sido hankintayksikköä ennalta määrättyyn keston. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus mahdollistaa uudelleenkilpailutuksen joustavasti ja sopimus voidaan päättää esimerkiksi markkinatilanteen tai tarpeen muuttuessa sopimuksen irtisanomisehdoilla ilman odotusta kiinteän sopimuskauden loppuun. Lisäksi se tukee jatkuvaluonteisia hankintoja, vähentää tarvetta toistuviin kilpailutuksiin ja mahdollistaa pitkäjänteisen kumppanuuden toimittajien kanssa. Hyvinvointialueella on myös sopimuksia, joissa sopimuskausi optioineen on määritelty esimerkiksi 4-6 vuoden mittaiseksi. Sopimuskausi määritellään lyhyemmäksi mm. silloin, kun halutaan varmistaa kilpailun säännöllinen toteutuminen ja ohjata markkinaa aktiivisesti kilpailun kautta. Myös toistaiseksi voimassa olevat sopimukset on tarpeen kilpailuttaa säännöllisesti, jotta hyvinvointialueen hankintatoiminta ei ole ristiriidassa hankintalain kilpailua, avoimuutta ja tasapuolisuutta korostavien tavoitteiden kanssa.*

Valiokunta kysyy, laskeeko hyvinvointialue tarjouspyyntövaiheessa itse palvelun minimihintaa? Sen huomioiminen olisi oleellista, jotta kilpailun vääristäminen hintoja polkemalla ei olisi kilpailutusvaiheessa mahdollista ja varmistettaisiin, että valituilla tuottajilla tosiasiallisesti on mahdollisuus palvelua tuottaa. Palvelulinjalla on oltava substanssiosaamista kilpailutuksen sisällöllisistä asioista. Kunnianhimoisiin tavoitteisiin voidaan myös kilpailutuksen laadullisilla vaatimuksilla ohjata.

Vastaus: *Kyllä, palveluhankintojen valmistelun yhteydessä arvioidaan palvelun hintatasoa. Arviointi on tärkeää hankinnan ennakoidun arvon määrittelemiseksi, jonka perusteella ratkaistaan, miten hankinta kilpailutetaan ja mitä sääntöjä sovelletaan. Hintaymmärrystä tarvitaan, jotta voidaan arvioida, toteutuuko markkinoilla aito ja avoin kilpailu, ja onko myöhemmin saatavat tarjoukset realistisia vai sisältyykö tarjouksiin riskejä, joita hankintayksikön on syytä selvittää ennen hankintapäätöksen tekemistä.*

Valiokunta toteaa, hyvinvointialueen hankinnat vaikuttavat myös koko Pirkanmaan elinvoimaisuuteen. Isoilla sotejäteillä on laajat, kansainväliset hankintaketjut. Ne eivät useinkaan tarvitse alueellisia ja/tai paikallisia yrityksiä omiin hankintoihinsa. Näillä on merkittävä vaikutus mm. apteekkien kautta huoltovarmuuteen. Hankintojen tällaisista sivuvirroista on keskusteltu erittäin vähän. Asiaa tulee valiokunnan mielestä avata ja käydä keskustelua.

Pirkanmaan hyvinvointialue on merkittävä verorahojen käyttäjä Pirkanmaalla. Hankinnoilla on monenlaisia vaikutuksia niin palveluita tarvitseviin asukkaisiin, niitä tuottaviin yrityksiin, kuin muihin toimijoihin.

Vastaus: *Valiokunta nostaa esille erittäin tärkeitä näkökulmia vastuullisuuden, riskienhallinnan ja Pirkanmaan elinvoiman osalta. Esitettyjä aiheita voidaan ottaa keskusteltavaksi hyvinvointialueen ja palveluntuottajien ja toimittajien kanssa käytävissä tapaamisissa.*

Tulevaisuus- ja turvallisuusvaliokunnan lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen hankintaohjelmasta 2026–2029

Hankintojen vastuullisuustavoitteiden tulee olla kunnianhimoisia sekä kirittää Pirkanmaan hyvinvointialueen toimintaa ja toisaalta näyttää suuntaa muille hyvinvointialueille. Tämä tulee ottaa huomioon vastuullisuustavoitteita laatiessa. Aluevaltuustolle toivotaan tuotavan tietoa siitä, miten vastuullisuustavoitteet otetaan huomioon ja millaisia mittareita Pirkanmaan hyvinvointialue käyttää vastuullisuustavoitteiden mittaamiseen. Lisäksi hankintaohjelmassa tulisi ottaa huomioon työperusteisen hyväksikäytön ennaltaehkäiseminen.

Vastaus: *Hankintoja koskevat vastuullisuustavoitteet on tarkoitus uudistaa hyvinvointialueen Vastuullisuus ja kestävä kehitys -ohjelman valmistelun myötä. Vastuullisuustavoitteita ja -ehtoja määriteltessä tullaan huomioimaan ja arvioimaan tarkemmin valiokunnan esittämät näkemykset. Työperusteisen hyväksikäytön ennaltaehkäiseminen sisältyy olennaisella tavalla hankintatoiminnan vastuullisuuden ja eettisyyden sisältöjen määrittelyyn sekä mahdollisen Code of Conduct -sopimusliitteen valmisteluun. Vastuullisuustavoitteiden ja -ehtojen uudistaminen ja käyttöönotto sekä kriteerien toteuman seuranta on hankintaohjelman mittarina. Näin ollen aluevaltuustolle tuodaan asiaan liittyen myöhemmin tietoa osana hankintaohjelman raportointia.*

Varmistetaan palveluyksiköiden kilpailutuksessa, että yksikössä pystytään tekemään perusterveydenhuollon toimenpiteitä esim. virtsatietulehduksen selvittäminen, jotka vähentävät ensihoidon ja Acutan käyntejä. Lisäksi seurataan, että hoidonrajauksia seurataan yksiköissä. Kriteerejä seurataan säännöllisesti sopimuskauden aikana.

Vastaus: *Ulkoiset palveluntuottajat noudattavat palveluita tuottaessaan hyvinvointialueen määrittelemiä palvelukuvauksia ja toimintatapoja. Yleisesti ottaen tavoitteena on hoitaa esitetyn kaltaiset terveydenhuollon toimenpiteet peruspalveluissa, jotta ensi- ja erikoissairaanhoidon kuormitus vähenee ja kohdentuu erityistä hoitoa vaativiin tilanteisiin. Toisinaan esille nousee väärinymmärryksiä ja virheellisiä menettelytapoja, joita pyritään korjaamaan muun muassa yhteisen keskustelun ja*

koulutuksen avulla. Sopimuskauden aikainen vuorovaikutus, sopimuksen laatukriteerien seuranta ja havaittuihin epäkohtiin puuttuminen ovat olennaisia keinoja palveluiden laadun, tuottavuuden ja sujuvuuden varmistamisessa.

Hankinnoissa tulisi pyrkiä tarkastelemaan koko Pirkanmaata eikä vanhojen kuntarajojen mukaisia alueita.

Vastaus: *Tämä on tavoitteena palveluja järjestäessä ja hankintoja toteuttaessa. Hyvinvointialueen asukkaille palveluiden tulisi näyttäytyä sisällöltään ja laadultaan mahdollisimman samanlaisina huolimatta siitä, millä maantieteellisellä alueella niitä annetaan tai kuka palveluita tuottaa. Tähän on pyritty laatimalla ja hyödyntämällä yhtenäisiä palvelukuvauksia ja toimintaprosesseja sekä -tapoja. Joissain hankinnoissa kuntarajat ovat olleet luontevia perusteita hankintojen kohdealueen määrittelyssä tai osiin jakamisessa. Mikäli on kyse tilanteesta, jossa hankinta kilpailutetaan uudelleen tiettyyn jo aiemmin olleeseen yksikköön tai alueelle, aiemmissa hankinnoissa tehdyillä valinnoilla ja sopimuksilla saattaa olla vaikutuksia hankinnan määrittelyihin.*

Avoimella ja ennakoivalla hankintavuoropuhelulla mahdollistetaan yritysten ja palveluntarjoajien syntymistä ja pysymistä Pirkanmaalla.

Vastaus: *Aito ja avoin hyvissä ajoin ennen tulevia hankintoja toteutuva vuoropuhelu sekä tiedottaminen koetaan tärkeäksi Pirkanmaan hyvinvointialueen hankintatoiminnassa. Hankintaohjelman toimenpiteillä pyritään entisestään edistämään markkinoiden elinvoimaisuutta ja kumppanuuksien kehittämistä.*

Lasten, nuorten, perheiden ja työikäisten valiokunnan lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen hankintaohjelmasta 2026–2029

Valiokunta nostaa esille huolen erityisesti yhteishankinnoista muiden alueiden kanssa. Huolta herättää erityisesti se, että tehdäänkö hankinnat sellaisissa osissa, että myös mikro- ja pk-yritykset pystyvät osallistumaan kilpailutuksiin.

Lisäksi valiokunta katsoo, että mikro- ja pk-yritysten sekä järjestötoimijoiden tosiasiallista mahdollisuutta osallistua kilpailutuksiin tulee parantaa. Valiokunta korostaa näiden toimijoiden merkitystä ja toivoo hankintalain puitteissa aidosti toimivia osallistumismahdollisuuksia.

Lisäksi valiokuntaa toivoo, että erityisesti sitä seurataan, miten mikro- ja pk-yritykset pystyvät jatkossa osallistumaan kilpailutuksiin. Myös konsortioiden ja yhteenliittymien mahdollistaminen nähdään vahvuutena.

Vastaus: *Hyvinvointialueen hankintakokonaisuuksien suunnittelussa huomioidaan niiden tarkoituksenmukaisuus niin markkinoiden kehittymisen kuin myös hankinnoilla saavutettavissa olevien volyymietujen näkökulmasta. Markkinoiden ja kilpailun toteutumisen sekä mikro- ja pk-yritysten ja järjestötoimijoiden kilpailutuksiin osallistumismahdollisuuksien osalta alueellisesti ja/tai sisällöllisesti mahdollisimman laaja-alaiset hankinnat eivät ole kaikissa tilanteissa kannattavia. Punnintaa tämän suhteen käydään aktiivisesti hankintojen suunnitteluvaiheessa.*

Hankintaohjelman toimenpiteissä korostuu edellä mainitun lisäksi pyrkimys ylläpitää ja edistää hyvinvointialueen hankintojen houkuttelevuutta erilaisille tarjoajille sekä huomioida hankinnoissa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuudet. Muun muassa avoimella ja oikea-aikaisella, tulevia hankintoja koskevalla vuoropuhelulla ja tiedottamisella voidaan edistää erikokoisten ja -taustaisten palveluntarjoajien osallistumismahdollisuuksia hyvinvointialueen hankintoihin. Tähän liittyen hankintaohjelmaan on määritelty seurantamittarit.

Valiokunta näkee, että hankintaohjelman mittaristoissa on vielä kehittämisen varaa. Mittaristot ovat sinänsä hyvä asia, mutta ongelmaksi nähdään tavoitetasojen puuttuminen, mikä vaikeuttaa tavoitteiden saavuttamisen arviointia.

Vastaus: *Mittaristoa on kehitetty valiokunnille esitetyn version pohjalta saatua palautetta huomioiden. Osalle toimenpiteistä on haastavaa asettaa määrällistä tavoitetasoa, johtuen muun muassa siitä, että toimenpidettä ei ole aiemmin mitattu ja ensivaiheessa katsotaan tärkeäksi varmistaa tiedon saaminen ja luoda asiaan liittyen parempi ymmärrys. Näiden tavoitetasojen asettamisen suhteen ehdotetaan, että niitä tarkennetaan tarvittaessa ohjelmakauden aikana, hankintaohjelman toteutumisen tarkistuspisteiden yhteydessä.*

Valiokunta korostaa, että valiokunnan aihealueet tulee huomioida läpinäkyvästi hankintaohjelmassa. Valiokunta painottaa erityisesti myös hankintaprosessien läpinäkyvyyttä ja valvontaa, luottamushenkilöiden tiedonsaantia hankintojen onnistumisesta ja siitä, saadaanko rahalle vastinetta.

Vastaus: *Hankintojen ja sopimusseurannan sekä valvonnan läpinäkyvyyttä luottamushenkilöiden suuntaan voidaan kehittää aiempaa vuorovaikutteisemmaksi lisäämällä hankintatoimintaa koskevaa viestintää sekä hankintojen valmistelusta vastaavien asiantuntijoiden ja poliittisten päätöksentekijöiden yhteistä keskustelua. Luottamushenkilöiden yleistä tietoisuutta hankintojen onnistumisesta voidaan parantaa esimerkiksi säännöllisesti toteutettavalla hyvinvointialueen käynnissä olevia ja suunniteltuja lähiajan kilpailutuksia koskevan hankintasuunnitelman toteumaa koskevalla ajankohtaiskatsauksella. Hankintaohjelman toteumaa jo esitetäänkin jatkossa tarkasteltavan puolivuositain aluevaltuuston kanssa.*

Hyvinvointialueen strategisessa monituottajuusohjelmassa tavoitteeksi asetetun hankintojen kategoriamallin valmistelu edesauttaa hankintojen johtamista ja niiden toteuman seuranta. Mallissa samankaltaisia hankintoja tarkastellaan kokonaisuuksina, mikä tekee näkyväksi mm. kunkin hankintakategorian/-kokonaisuuden kustannukset, keskeiset sopimukset ja toimittajat sekä tavoitteet,

riskit ja ohjauskeinot. Kategoriamallin valmistelu sisältyy myös hankintaohjelman tavoitteisiin ja hyvinvointialueen laajuisesti kategoriamalliin pyritään etenemään vaiheittain uuden ohjelmakauden aikana.